

วิชา หุ้นส่วน

การบรรยายภาคคำ ครั้งที่ ๕ และ ๖

วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

ดร.พรภัทร์ ตันติกุลานันท์

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

ครั้งที่ ๑ ศุกร์ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๔ - ๑๙.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.

ครั้งที่ ๒ ศุกร์ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๔ - ๑๙.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.

ครั้งที่ ๓-๔ ศุกร์ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔ - ๑๘.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.

ครั้งที่ ๕-๖ ศุกร์ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๔ - ๑๘.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.

ครั้งที่ ๗-๘ ศุกร์ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๔ - ๑๘.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.

ห้างหุ้นส่วนสามัญ (ไม่จดทะเบียน)

หัวข้อที่ ๑ การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญและลักษณะทั่วไป

หัวข้อที่ ๒ หุ้นส่วนร่วมรับผิดชอบในหนี้ไม่จำกัด

หัวข้อที่ ๓ การลงหุ้น

หัวข้อที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมหรือประเภทของ
กิจการ

หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน

หัวข้อที่ ๖ หลักการสำคัญของห้างหุ้นส่วนสามัญ

หัวข้อที่ ๗ การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญและชำระบัญชี

๖.๔ สิทธิของดใช้ชื่อของหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนแล้วเป็นชื่อห้าง ตามมาตรา ๑๐๔๗

“มาตรา ๑๐๔๗ ถ้าชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนไปแล้วยังคงใช้เรียกขานติดเป็นชื่อห้างหุ้นส่วนอยู่ ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นชอบที่จะเรียกให้ดใช้ชื่อของตนเสียได้”

- เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกและหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนไปแล้วมิให้ต้องรับผิดชอบว่าแสดงตนเป็นหุ้นส่วนด้วยยินยอมให้ใช้ชื่อ มาตรา ๑๐๕๔
วรรคหนึ่ง (หัวข้อ ๖.๕)

๖.๕ ผู้แสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา ๑๐๕๔

“มาตรา ๑๐๕๔ วรรคหนึ่ง บุคคลใดแสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนด้วยวาจาก็ดี ด้วยลายลักษณ์อักษรก็ดี ด้วยกิริยาที่ดี ด้วยยินยอมให้เขาใช้ชื่อตนเป็นชื่อห้างหุ้นส่วนก็ดี หรือรู้แล้วไม่คัดค้านปล่อยให้เขาแสดงว่าตนเป็นหุ้นส่วนก็ดี ท่านว่าบุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนเสมือนเป็นหุ้นส่วน”

๑. แสดงด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือกิริยาว่าตนเป็นหุ้นส่วน

๒. ยินยอมให้ห้างใช้ชื่อตนเป็นชื่อห้างหุ้นส่วน

๓. รู้แล้วไม่คัดค้านปล่อยให้เขาแสดงว่าตนเป็นหุ้นส่วน

- เหตุผล เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกที่เข้าทำนิติกรรมกับห้าง

เพราะคำนึงถึงตัวหุ้นส่วนเป็นสำคัญ

๖.๖ หุ้นส่วนเรียกเอาส่วนของตนในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อ ตามมาตรา ๑๐๔๘

“มาตรา ๑๐๔๘ ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งจะเรียกเอาส่วนของตนจากหุ้นส่วนอื่น ๆ แม้ในกิจการค้าขายอันใดซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนก็ได้”

- ให้เปรียบเทียบ มาตรา ๑๐๔๙ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้ไม่
หัวข้อ ๕.๑.๓

หัวข้อที่ ๗ การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญและชำระบัญชี

๗.๑ ความสำคัญและเหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

๗.๒ เหตุแห่งการชำระบัญชีและข้อยกเว้นที่ไม่ต้องชำระบัญชี

๗.๓ ผู้ชำระบัญชี

๗.๔ ลำดับแห่งการชำระบัญชี

๗.๑ ความสำคัญและเหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

- เพื่อ (๑) ให้บรรดาหุ้นส่วนพ้นสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ เพราะตราบใดห้างยังไม่เลิกกัน หุ้นส่วนไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการจัดการงานของห้างหรือไม่ ก็ยังคงมีสิทธิในกำไร และรับผิดชอบเมื่อห้างขาดทุน

- เพื่อ (๒) **เรียกคืนส่วนลงหุ้น (เรียกคืนทุน)** ถ้าห้างยังไม่เลิกจะฟ้องเรียกคืนทุน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการชำระบัญชีไม่ได้ เพราะเป็นขั้นตอนหลังจากห้างเลิก ตามมาตรา ๑๐๖๒ (๓) ดังนั้น การฟ้องคืนทุน และแบ่งผลกำไร (ฎีกาที่ ๔๒๒๐/๒๕๕๙) การฟ้องเรียกเอากำไรหรือขอให้ชดใช้เงินลงทุน (ฎีกาที่ ๒๕๐๓/๒๕๕๓ และ ๖๓๘๐/๒๕๖๑) โดยห้างยังไม่เลิก ทำไม่ได้ ไม่มีอำนาจฟ้อง **หรือแม้แต่กรณีห้างเลิกแล้ว** และมาฟ้องขอให้แบ่งกำไร โดยไม่มีการชำระบัญชีหรือจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑ ก็ไม่มีอำนาจฟ้องเช่นกัน (ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗) **แต่ให้ดูข้อสังเกตตอนท้ายของหัวข้อ ๗.๒**

เหตุในการเลิกจ้าง

๗.๑.๑ หุ้นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก

๗.๑.๒ ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย

๗.๑.๓ ตามมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

๗.๑.๑ หุ้นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก

- เหมือนเลิกสัญญาทั่วไป **เพียงทุกคนแสดงเจตนา** ไม่ต้องมีแบบ ทำด้วยวาจา แม้จะมีกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๐๕๕ (๒) ก็ตกลงเลิกก่อนได้ การ
แสดงเจตนาอาจโดยปริยาย

ฎีกาที่ ๔๒๗๔/๒๕๔๕ โจทก์และจำเลยทั้งสองเป็นหุ้นส่วนร่วมดำเนินกิจการห้าง วันที่ ๒๒ เม.ย. ๒๕๓๘ ทั้งสองโต้เถียงกันเพราะไม่ต้องการให้โจทก์มายุ่งเกี่ยวกิจการ ทนายโจทก์เสนอให้เลิกหุ้นส่วน มีการตรวจสอบทรัพย์สินหนี้สินร้านทันที จำเลยทั้งสองแยกไปเปิดบัญชีแทนบัญชีห้าง มีการร้องทุกข์ฟ้องคดีอาญา = ทั้งสองฝ่ายแสดงเจตนาเลิกห้างแล้วในวันดังกล่าว

๗.๑.๒ ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย

- เมื่อเกิดเหตุ มีผลเล็กน้อย โดยไม่ต้องฟ้องศาล มี ๕ กรณี

(๑) เหตุใดๆ ตามที่ตกลงในสัญญา เช่น ถ้ารัฐบาลขึ้นภาษี ไวรัสโควิด ๑๙ เกิดขึ้นหรือสิ้นสุด

(๒) สิ้นกำหนดเวลาตามสัญญา คือ เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ตั้งห้างขึ้นมาเพื่อทำการ ๒ ปี แต่ให้ดูมาตรา ๑๐๕๙ ด้วย

(๓) ตั้งห้างเพื่อทำการอย่างใดและการนั้นเสร็จลง เช่น จะนำเอาที่ดินที่ซื้อ มาแบ่งขายเอากำไร เมื่อการขายที่ดินเสร็จสิ้น ห้างก็เล็กน้อย ไม่ต้องให้ศาลสั่งเลิกอีก (ฎีกาที่ ๕๔๗๑/๒๕๖๐)

(๔) การขอเลิกห้างโดยบทบัญญัติของกฎหมาย (ประกอบมาตรา ๑๐๕๖)

ถ้าห้างฯ ตั้งขึ้นโดยไม่มีกำหนดเวลา เมื่อหุ้นส่วนคนหนึ่งส่งคำบอกกล่าวเลิกห้างล่วงหน้าก่อนสิ้นรอบปีทางบัญชีไม่น้อยกว่า ๖ เดือน ให้มีผลเลิกห้างฯ **เมื่อสิ้นรอบปีทางบัญชี** (มาตรา ๑๐๕๖)

- ถ้าหุ้นส่วนอื่นที่เหลือ (ตั้งแต่ ๒ คน) คนหนึ่งซื้อหุ้นของหุ้นส่วนที่ประสงค์เลิกห้าง สัญญาหุ้นส่วนยังใช้ได้ระหว่างหุ้นส่วนที่เหลืออยู่ (มาตรา ๑๐๖๐) ห้างไม่เลิกกัน ไม่ต้องเสนอขายหุ้นแก่หรือได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน

- กรณีตาม (๔) ระวางอาจใกล้เคียงกับ ๗.๑.๑ เลิกโดยหุ้นส่วนทุกคนตกลงกัน เช่น หุ้นส่วนคนหนึ่งบอกเลิกห้าง แต่ปรากฏว่าหุ้นส่วนอื่นก็เห็นพ้องให้เลิก จึงกลายเป็นการเลิกห้างทันทีตาม ๗.๑.๑ ไม่ต้องรอสิ้นรอบปีบัญชี ให้

คู่มือภาษี ๗๒๓๖/๒๕๔๓

ฎีกาที่ ๗๒๓๖/๒๕๔๓

โจทก์กับจำเลยทำสัญญาตั้งห้างร่วมกันสร้างอาคารขายแบ่งกำไรกัน จำเลยมีหนังสือบอกเลิกห้างกับโจทก์ โจทก์มอบอำนาจให้ทนายความแจ้งให้จำเลยไถ่ถอนการขายฝากที่ดินที่นำมาขายฝากไว้กับโจทก์และให้จำเลยชำระเงินค่าก่อสร้างอาคารที่โจทก์ได้ใช้ไป เป็นการแสดงเจตนาสนองรับการบอกเลิกห้างของจำเลยแล้วโดยปริยาย สัญญาตั้งห้างหุ้นส่วนเป็นอันเลิกกันโดยเจตนาของคู่สัญญา มีผลให้ห้างเลิกกันโดยชอบ กรณีมิใช่การขอเลิกห้างตามมาตรา ๑๐๕๖

(๕) หุ้่นส่วนคนใดตาย ล้มละลาย ไร้ความสามารถ

- “ล้มละลาย” ไม่ใช่แค่พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ฎีกาที่ ๑๔๔๘๘/๒๕๕๕

- ผู้ไร้ความสามารถ คือ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ

- ไม่ประสงค์ให้ห้างหุ้นส่วนเลิกตาม (๕) มีทางแก้ คือ

๑. หุ้่นส่วนอื่นที่เหลือ ซื่อหุ้่นของหุ้่นส่วนข้างต้นสัญญาหุ้่นส่วนยังใช้ได้ระหว่างหุ้่นส่วนที่เหลืออยู่ (มาตรา ๑๐๖๐) แต่ต้องเหลือหุ้่นส่วนอย่างน้อย ๒ คน ไม่ต้องเสนอขายหุ้่นแก่หรือได้รับความยินยอมจากหุ้่นส่วนทุกคน

๒. บุคคลภายนอกหรือทายาทเข้าเป็นหุ้่นส่วนแทน โดยได้รับความยินยอมตามมาตรา ๑๐๔๐ ห้างก็ไม่เลิกกัน

๗.๑.๓ ตามมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

- หุ้่นส่วนคนหนึ่งร้องขอ/ฟ้องอย่างคดีมีข้อพิพาท ศาลอาจสั่งเลิกห้างได้ ซึ่งมีอยู่ ๓ กรณี

(๑) มีหุ้่นส่วน (นอกจากผู้ร้อง) ละเมิดบทบังคับอันเป็นสาระสำคัญซึ่งสัญญาหุ้่นส่วนกำหนดไว้ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

- บทบังคับอาจกำหนดไว้ในสัญญาหรือโดยกฎหมาย เช่น มาตรา ๑๐๓๙ ต้องจัดการงานของห้างด้วยความระมัดระวังให้มากเสมือนกับจัดการงานของตนเอง หรือมาตรา ๑๐๓๘ ห้ามประกอบกิจการค้าขายแข่งกับห้าง

ฎีกาที่ ๓๔๓๑/๒๕๕๖ โจทก์จำเลยเป็นหุ้นส่วนประกอบกิจการบังกะโลให้
เช่า จำเลยไม่จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย งบกำไรขาดทุน ไม่แบ่งปันผล
กำไรให้แก่โจทก์ ถือว่าเป็นการประพฤติผิดสัญญาหุ้นส่วนในสาระสำคัญ
เป็นเหตุที่จะเลิกห้างหุ้นส่วน

(๒) กิจการของห้างทำไปก็มีแต่ขาดทุนและไม่มีหวังฟื้นตัวได้

(๓) เหตุอื่นใดทำให้ห้างนั้นเหลือวิสัยจะดำรงต่อไปได้

- เหตุอื่นใดต้องเป็นเหตุโดยตรงแก่ห้าง เช่น นำทรัพย์สินห้างไปใช้ส่วนตัว
(ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑) ขัดแย้งกันในการบริหารงาน มีข้อพิพาทต่อกัน
หลายคนดี แต่ให้ดูฎีกาที่ ๔๐๔/๒๕๖๒ ซึ่งไม่ได้พิพาทกันในส่วนของห้าง
แต่พิพาทกันเรื่องอื่นจนไม่สามารถมาร่วมจัดการงานได้

ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑ จำเลยเป็นหุ้นส่วนกับฝ่ายโจทก์ร่วมกันซื้อที่ดินพร้อมอาคารเพื่อให้เช่า จำเลยมีชื่อถือกรรมสิทธิ์แทนหุ้นส่วนอื่น และเป็นผู้ทำสัญญาเช่าและสัญญาจำนองกับธนาคาร ค่าเช่าจะนำมาจ่ายชำระหนี้เงินกู้และแบ่งกันระหว่างหุ้นส่วนแต่ละเดือน เมื่อชำระหนี้ครบจะขายที่ดินและอาคารแล้วแบ่งเงินกัน ต่อมา จำเลยแอบจดทะเบียนไถ่ถอนการจำนองก่อนครบกำหนดชำระหนี้ โดยปกปิดไม่ให้หุ้นส่วนอื่นรู้ แล้วนำที่ดินพร้อมอาคารไปจดทะเบียนจำนองเป็นประกันหนี้ส่วนตัว เป็นการนำทรัพย์สินที่หุ้นส่วนทุกคนเป็นเจ้าของร่วมไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ทรัพย์สินอาจไม่สามารถนำมาแบ่งปันกันในระหว่างหุ้นส่วนได้ มีเหตุให้ห่างเหินวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓)

ฎีกาที่ ๔๐๔/๒๕๖๒ หุ้่นส่วนผู้จัดการลาออก ห้างทำกิจการให้
เช่าอพาร์ทเมนต์มีผู้เช่าเต็มทั้ง ๑๓ ห้อง มีสรว่ายน้ำ มีรายรับ
รายจ่ายหมุนเวียน ต้องมีผู้บริหาร แต่ไม่อาจจัดให้หุ้่นส่วนประชุมลง
มติตั้งหุ้่นส่วนผู้จัดการและวางแนวทางการบริหารได้ เพราะหุ้่นส่วน
และทายาทของหุ้่นส่วนต่างฟ้องกันเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาหลาย
คดี แม้จะมีใช้การฟ้องร้องกันเกี่ยวกับการจัดการห้าง แต่ก็ส่งผลให้
หุ้่นส่วนและทายาทของหุ้่นส่วนต่างไม่ประสงค์เข้าร่วมพบปะประชุม
กันต่อไป ห้างจึงเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ กรณีมีเหตุที่ศาล
จะสั่งเลิกห้างตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ (ห้าง
หุ้่นส่วนจำกัด)

คำร้องอ้างเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗ (๒) และ (๓) แม้ตัวผู้ร้องจะเป็นผู้
ล่วงละเมิดบทบังคับฯ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) ก็มีอำนาจยื่นคำร้องได้

ฎีกาที่ ๘๔๕๔/๒๕๕๙ ห้างทำธุรกิจบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ผู้คัดค้าน
กล่าวหาผู้ร้องยกยกทรัพย์สินของห้างและฟ้องผู้ร้อง ๒๐ คดี ผู้ร้องขอให้ศาล
สั่งเลิกห้าง อ้างเหตุกิจการทำไปก็มีแต่ขาดทุนและไม่มีหวังฟื้นตัวได้อีก
และหุ้นส่วนฟ้องกันเองหลายเรื่องไม่สามารถร่วมทำกิจการต่อไป ทั้งผู้ร้อง
ยกเลิกสัมปทานค้าขายน้ำมัน รื้อถอนถังบรรจุน้ำมันและตู้จ่ายน้ำมันไปแล้ว
ทำให้ห้างเหลือวิสัยที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งเป็นเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗
(๒) และ (๓) ไม่ใช่เหตุหุ้นส่วนล่วงละเมิดบทบังคับอันเป็นข้อสาระสำคัญ
ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) ไม่ว่าผู้ร้องจะเป็นผู้ล่วงละเมิดบทบังคับใดๆ ตาม
มาตรา ๑๐๕๗ (๑) ดังที่ผู้คัดค้านฎีกา ผู้ร้องก็มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้

- เมื่อมีเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗ ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นอาจร่วมกันร้องให้ศาลสั่ง กําจัดหุ้นส่วนผู้เป็นต้นเหตุแทน สั่งเลิกห้าง (โดยไม่จำเป็นต้องมีคำขอให้เลิกห้างมาด้วย **ฎีกาที่ ๒๘๙๒/๒๕๕๗**) ตามมาตรา ๑๐๕๘ หรือศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการสั่งกําจัดเองแทนการสั่งเลิกห้างก็ได้ แต่เมื่อกําจัดแล้วต้องเหลือหุ้นส่วนอย่างน้อย ๒ คน

“**มาตรา ๑๐๕๘** เมื่อเหตุอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งซึ่งตามความในมาตรา ๑๐๕๗เป็นเหตุให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายนอกนั้นมีสิทธิจะเรียกให้เลิกห้างหุ้นส่วนได้ไซ้ ในเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นยื่นคำร้อง ท่านว่าศาลจะสั่งให้กําจัดหุ้นส่วนผู้ต้นเหตุคนนั้นออกเสียจากห้างหุ้นส่วนแทนสั่งให้เลิกห้างหุ้นส่วนก็ได้”

๗.๒ เหตุแห่งการชำระบัญชีและช้อยกเว้นที่ไม่ต้องชำระบัญชี

- กระบวนการตามมาตรา ๑๐๖๒ ที่ผู้ชำระบัญชี รวบรวมทรัพย์สินของห้างไปชำระหนี้ และมาแบ่งหรือคืนแก่หุ้นส่วน
- กรณีห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด การชำระบัญชีอยู่ในหมวด ๕ มาตรา ๑๒๔๗-๑๒๗๓
- เหตุที่จะมีการชำระบัญชี คือ เมื่อห้างเลิกกันแล้วเท่านั้น มาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง “เมื่อห้างหุ้นส่วนเลิกกันแล้ว ก็ให้จัดการชำระบัญชี เว้นแต่จะได้ตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน หรือว่าห้างหุ้นส่วนนั้น ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย”
- ดังนั้น หุ้นส่วนจะฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินของห้าง ขอคืนทุน คืนกำไรไม่ได้ ต้องให้ห้างเลิกรวมทั้งต้องดำเนินการตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่งก่อน

ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑

จำเลยเป็นหุ้นส่วนกับฝ่ายโจทก์ร่วมกันซื้อที่ดินพร้อมอาคารเพื่อให้เช่า
จำเลยมีชื่อถือกรรมสิทธิ์แทนหุ้นส่วนอื่น... โจทก์ที่ ๑ ฟ้องบังคับให้จำเลย
จดทะเบียนโอนที่ดินพร้อมอาคารใส่ชื่อโจทก์ที่ ๑ ถือกรรมสิทธิ์ร่วมตาม
สัดส่วน... หากสภาพแห่งหนี้หรือคำขอไม่เปิดช่องให้บังคับได้ ให้จำเลย
ชดใช้ราคาแก่โจทก์ที่ ๑ ตามสัดส่วนที่เข้าเป็นหุ้นส่วนพร้อมดอกเบี้ย...
เป็นคำขอที่เรียกร้องให้มีการคืนทุนทรัพย์ซึ่งหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น
และเฉลี่ยทรัพย์ที่เหลืออยู่แจกเป็นกำไร โดยยังมีได้มีการชำระบัญชี หรือ
ตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีการอื่น เป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย โจทก์ที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิฟ้อง...

ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗

เมื่อ**ห่างเลิกกัน**ต้องมีการชำระบัญชีหรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง หากตกลงไม่ได้จึงร้องขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชี การที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาหุ้นส่วน **ขอให้บังคับจำเลยแบ่งกำไรส่วนที่เหลือ โดยยังไม่มี**การชำระบัญชี หรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดย**วิธีอื่น** จึงเป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

การชำระบัญชีไม่ใช่สิทธิเรียกร้อง ไม่มีอายุความ

ฎีกาที่ ๕๔๗๑/๒๕๖๐

ห้างจัดตั้งขึ้นเพื่อนำที่ดินที่ซื้อมาแบ่งขายเอากำไรเท่านั้น เมื่อขายแล้ว ห้าง
จึงเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓)

การชำระบัญชีเป็นกระบวนการตามที่กฎหมายบัญญัติให้จัดการทรัพย์สิน
กรณีห้างหุ้นส่วนเลิกกันตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง มิใช่เป็นสิทธิเรียกร้อง
ที่จะต้องขอบังคับภายในกำหนดอายุความ แม้ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ชำระ
บัญชีเกินกว่า ๑๐ ปี นับแต่ห้างเลิกกันแล้ว แต่เมื่อยังไม่มีชำระบัญชี ผู้
ร้องก็ชอบที่จะขอให้จัดการชำระบัญชี

ข้อยกเว้นที่เมื่อห่างเล็กน้อยแต่ไม่ต้องชำระบัญชี มี ๓ กรณี

(๑) ตกลงกันจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น เช่น ตกลงให้หุ้นส่วนแต่ละคนรับผิดชอบเจ้าหนี้แต่ละราย (๑๐๖๑ วรรคหนึ่งตอนต้น) การตกลงกันอาจเป็นพฤติการณ์

ฎีกาที่ ๑๒๓๘/๒๕๒๒ และ ๑๕๑๓๐/๒๕๕๑

ฎีกาที่ ๑๒๓๘/๒๕๒๒ ห่างทำการค้าไม้ เมื่อเสร็จแล้วยอมเล็กน้อย
ตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) โจทก์จำเลยตกลงรับไม้ไปคนละครึ่งจึงไม่
ต้องส่งเล็กน้อยและชำระบัญชีอีก

ฎีกาที่ ๑๕๑๓๐/๒๕๕๑ การเข้าหุ้นซื้อที่ดินของโจทก์และจำเลยมาเพื่อขาย
นั้น เป็นการเข้าหุ้นกันเฉพาะเพื่อทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่าง
เดียว เมื่อขายที่ดิน การเป็นหุ้นส่วนระหว่างโจทก์และจำเลยจึงเลิกกันตาม
มาตรา ๑๐๕๕ (๓) และหลังจากขายที่ดินจำเลยได้แบ่งกำไรบางส่วนจาก
การขายที่ดินให้แก่โจทก์ มีการทำบัญชีไว้ แสดงว่าโจทก์และจำเลยได้มีคิด
บัญชีกันเรียบร้อยแล้ว ไม่มีทรัพย์สินหรือหนี้สินต้องจัดการอีก ถือว่า ตกลง
กันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑ ไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการ
ชำระบัญชีเสมอ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องเรียกเงินกำไรส่วนที่ขาดและเงินทดรอง
จ่ายแทนห่างจากจำเลยได้

คู่มือที่ ๘๖๗๒/๒๕๕๙ ซึ่งเนื้อหาข้อตกลงไม่มีลักษณะของการจัดการ
ทรัพย์สินโดยวิธีอื่น

คู่มือที่ ๘๖๗๒/๒๕๕๙ สัญญาร่วมหุ้นระบุวิธีการดำเนินการของห้าง การ
แบ่งรายได้หรือผลตอบแทนในการร่วมหุ้นตลอดจนการแบ่งปันผลกำไร
หรือการส่งมอบเงินทุนแก่ผู้เป็นหุ้นส่วน โดยระบุถึงการแบ่งปันเฉพาะผล
กำไรให้ผู้ร้องที่ ๒ และผู้คัดค้านทั้งสอง ข้อตกลงนี้เป็นเพียงการระบุวิธี
ร่วมลงทุน การประกอบกิจการ ไม่ใช่ข้อตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น
ในระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน กรณีจึงมีเหตุต้องมีการตั้งผู้ชำระบัญชีของห้าง

(๒) ห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลาย ไม่มีผลจริง สำหรับห้างไม่จดทะเบียน

(๑๐๖๑ วรรคหนึ่งตอนท้าย)

(๓) การชำระบัญชีไม่เป็นประโยชน์แก่หุ้นส่วนทั้งหลาย

ฎีกาที่ ๔๓๕๗/๒๕๔๐

เมื่อเลิกห้าง ต้องมีการชำระบัญชีก่อนเพื่อทราบกำไรขาดทุน แต่เมื่อโจทก์ฟ้องขอคืนเงินทุนกับแบ่งผลกำไร จำเลยทั้งสองก็ให้การปฏิเสธว่าโจทก์กับสามีโจทก์ไม่ได้เข้าเป็นหุ้นส่วนกับจำเลยทั้งสอง จำเลยที่ ๑ ได้ขายที่ดินและบ้านไปแล้วโดยไม่มีกำไร ดังนั้นการที่จะให้ไปดำเนินการชำระบัญชีของห้างเสียก่อน ย่อมไม่เป็นประโยชน์เพราะจำเลยทั้งสองก็ยังยืนยันว่าโจทก์และสามีโจทก์ไม่ได้เข้าเป็นหุ้นส่วนและจำเลยขายที่ดินและบ้านไปแล้วโดยไม่มีกำไร ศาลย่อมพิพากษาให้คืนทุนและแบ่งผลกำไรตามที่พิจารณาได้ความไปทีเดียว โดยไม่ต้องให้มีการชำระบัญชีได้

ข้อสังเกต ตามฎีกาที่ ๔๓๕๗/๒๕๔๐ เป็นเรื่องห่างเลิกกันแล้ว โจทก์มาฟ้องขอแบ่งทุนกับผลกำไร ซึ่งโดยหลัก ถือว่าไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะยังไม่มี การชำระบัญชี หรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น (ฎีกาที่ ๘๕๒๕/ ๒๕๕๗) แต่ศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการชำระบัญชี จึงพิพากษาตามขอไป ที่เดียว

นอกจากนี้ บางฎีกา เช่น ๑๗๑๑/๒๕๓๒ และ ๔๒๔๕/๒๕๕๑ ซึ่งห่างยังไม่ เลิกกัน และคำขอท้ายฟ้องก็ขอให้จำเลยรับผิดชอบขาดทุน หรือขอให้แบ่ง ทุน ซึ่งโดยหลักถือว่าไม่มีอำนาจฟ้อง แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า (๑) มีเหตุให้ ศาลสั่งเลิกห่างได้ เช่น ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) และ (๒) ไม่มีทรัพย์สิน หนี้สิน กำไร ขาดทุนที่จะต้องจัดการ ศาลวินิจฉัยว่าคำขอท้ายฟ้อง ถือว่า เป็นการขอให้เลิกห่างแล้ว จึงพิพากษาให้เลิกห่างและพิพากษาตามคำขอ ไป โดยไม่ต้องจัดการชำระบัญชีหรือจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นอีก

ฎีกาที่ ๑๗๑๑/๒๕๓๒ โจทก์ฟ้องหุ้นส่วนด้วยกันให้รับผิดชอบในส่วนที่ขาดทุน โดยยังไม่มี การเลิกห้างและชำระบัญชี คำฟ้องไม่ได้ขอให้ศาลสั่งเลิกห้าง แต่ขอให้บังคับจำเลยรับผิดชอบในส่วนที่ขาดทุนครั้งหนึ่งพร้อมดอกเบี้ย แสดงว่า โจทก์ต้องการให้ศาลสั่งเลิกห้างด้วย เมื่อได้ความว่าไม่มีตัวบุคคลที่จะช่วย ประกอบกิจการของห้างต่อไป ถือว่ามีเหตุทำให้ห้างเหลือวิสัยที่จะดำรงคง อยู่ต่อไปได้ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) ศาลสั่งให้ห้างเลิกกันได้ เมื่อห้างเลิกกัน ต้องชำระบัญชี แต่ได้ความว่าทรัพย์สินของห้างไม่มี เจ้าหนี้ไม่มี มีเพียง ลูกหนี้ที่ไม่อาจติดตามได้ ส่วนที่ขาดทุนคือเงินทดรองซื้อสินค้า การชำระ บัญชีจึงไม่เป็นประโยชน์ แม้โจทก์ขอให้บังคับจำเลยรับผิดชอบในส่วนที่ขาดทุน โดยไม่ได้ขอให้ชำระบัญชีเสียก่อน ศาลก็พิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบในส่วนที่ ขาดทุนได้โดยไม่ต้องชำระบัญชี

ฎีกาที่ ๔๒๔๕/๒๕๕๑

โจทก์จำเลยต่างมีปัญหาด้านการเงิน ประสงค์จะเลิกกิจการห้างหุ้นส่วนกัน จำเลยกลับทำให้โจทก์ฟ้องคดีและให้การต่อสู้คดีปฏิเสธการเป็นหุ้นส่วนกับโจทก์ ถือว่ามีเหตุทำให้ห้างหุ้นส่วนเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ตาม มาตรา ๑๐๕๗ (๓) ดังนั้น โจทก์มีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งเลิกห้างหุ้นส่วนได้ แม้ไม่มีคำขอให้ศาลสั่งให้เลิกห้าง แต่ก็เห็นความประสงค์ของโจทก์ว่า ต้องการให้สั่งเลิกห้างหุ้นส่วนจึงได้ขอแบ่งทุน เมื่อไม่ปรากฏว่าห้างมีลูกหนี้ เจ้าหนี้หรือหุ้นส่วนได้ออกเงินทดรองและค่าใช้จ่ายของตนไปเพื่อจัดการห้าง สินทรัพย์ของห้างมีเพียงอาคารและเครื่องทำน้ำดื่ม กิจการทำน้ำดื่มก็เพิ่งเริ่มต้นไม่มีกำไรหรือขาดทุน หากให้ชำระบัญชีก็คงไม่ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้น สมควรพิพากษาแบ่งทุนโดยไม่ต้องชำระบัญชี

๗.๓ ผู้ชำระบัญชี

มาตรา ๑๐๖๑ วรรคสามและวรรคสี่

“การชำระบัญชีนั้น ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดด้วยกันจัดทำ หรือให้บุคคลอื่นซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ตั้งขึ้นนั้นเป็นผู้จัดทำ

การแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี ให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคะแนนเสียงข้างมากของผู้เป็นหุ้นส่วน”

(๑) สัญญาตั้งห้าง กำหนดตัวผู้ชำระบัญชี เป็นไปตามนั้น

(๒) สัญญาตั้งห้าง ไม่กำหนด หุ้นส่วนต้อง ร่วมกันทำ หรือโดย
เสียงข้างมากตั้งบุคคลภายนอกเป็นผู้ชำระบัญชี

(๓) ถ้าตกลงตั้งผู้ชำระบัญชีไม่ได้ ต้องขอให้ศาลแต่งตั้ง ซึ่งปกติ
แล้ว หากมีข้อพิพาทระหว่างหุ้นส่วน ศาลจะตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี

(๔) กรณีหุ้นส่วนตาย แม้ทายาทของของหุ้นส่วนที่ตายไม่จำเป็น
เข้าเป็นหุ้นส่วนแทนที่ ซึ่งมีผลให้ห้างเลิกกัน แต่ทายาทต้องเข้ามาร่วม
การชำระบัญชี

๗.๔ ลำดับแห่งการชำระบัญชี

มาตรา ๑๐๖๒ การชำระบัญชี ให้ทำโดยลำดับดังนี้ คือ

(๑) ให้ชำระหนี้ทั้งหลายซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก

(๒) ให้ชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออกของตนไป เพื่อจัดการค้าของห้าง

(๓) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น

ถ้ายังมีทรัพย์เหลืออยู่อีกเท่าไร ก็ให้เฉลี่ยแจกเป็นกำไรในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน

มาตรา ๑๐๖๓ ถ้าเมื่อได้ชำระหนี้ซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก และชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายแล้ว **สินทรัพย์ที่ยังอยู่ไม่พอจะคืนแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนให้ครบจำนวนที่ลงหุ้นไซ้** ส่วนที่ขาดนี้คือขาดทุน ซึ่งต้องคิดเฉลี่ยช่วยกันขาด

มาตรา ๑๐๔๔ อันส่วนกำไรก็ดี ส่วนขาดทุนก็ดี ของผู้เป็นหุ้นส่วน

ทุก ๆ คนนั้นย่อมเป็นไปตามส่วนที่ลงหุ้น

- ลำดับการชำระบัญชีเริ่มจากรวบรวมเงิน และทรัพย์สินของห้างออกขาย
ทอดตลาดแล้ว (๑) ชำระหนี้แก่บุคคลภายนอก (๒) ใช้เงินทศรองค่าใช้จ่าย
ของผู้เป็นหุ้นส่วน (อยู่ในฐานะเจ้าหนี้ของห้างเช่นกัน) (๓) คืนทุนแก่
หุ้นส่วน (๔) เฉลี่ยกำไรตามสัดส่วนลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๖๒ วรรคท้าย
และมาตรา ๑๐๔๔

- หากเงินและทรัพย์สินที่รวบรวม ยังไม่พอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตาม (๑) (๒)
= ขาดทุน หุ้นส่วนแต่ละคนต้องรับผิดชอบเจ้าหนี้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่
ระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน รับผิดชอบตามสัดส่วนลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๔๔

- หากพอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ แต่ไม่พอคืนทุนจนครบตาม (๓) = ขาดทุนเช่นกัน หุ้นส่วนต้องช่วยกันเฉลี่ยขาดทุน โดยได้รับทุนคืนไม่ครบจำนวนที่ลง แต่ยังคงเป็นไปตามสัดส่วนหุ้นที่ลงทุน ตามมาตรา ๑๐๖๒ (๓), ๑๐๖๓ และ ๑๐๔๔

- กรณีที่เกิดข้อโต้แย้งขึ้นในชั้นชำระบัญชีสามารถฟ้องต่อศาลได้ ไม่ใช่เรื่องที่ไม่มีการชำระบัญชีแล้วมาฟ้องคืนทุนทันที **ให้ดูฎีกาที่ ๗๐๒๘/๒๕๖๑**

(ฎีกาที่ ๗๐๒๘/๒๕๖๑ โจทก์กับจำเลยทั้งสองเข้าเป็นหุ้นส่วน ห้างเล็กกันแล้วตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) หุ้นส่วนร่วมกันชำระบัญชีทำรายรับรายจ่ายเพื่อจัดทำบัญชีและชำระหนี้ แต่เกิดข้อโต้แย้งขึ้นในชั้นตอนสรุปผลกำไรขาดทุนของห้างเพราะหุ้นส่วนอ้างค่าใช้จ่ายต่างกัน จึงไม่อาจจัดการชำระบัญชีต่อไปได้ เป็นกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นหุ้นส่วนคนหนึ่ง โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องขอให้คืนทุนและแบ่งผลกำไร)

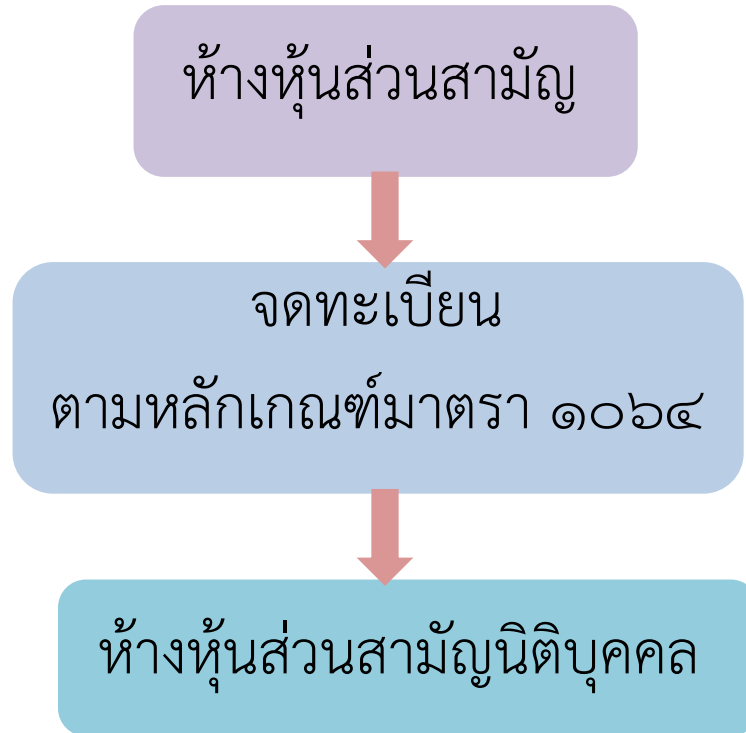
ตัวอย่าง

ห้างฯ มี ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ข ลงหุ้นเป็นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นเป็นที่ดิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท **รวมทุน ๖๐๐,๐๐๐ บาท** สัดส่วนคือ ๑ ต่อ ๒ ต่อ ๓ ห้างเลิกกัน การชำระบัญชีรวมทรัพย์สินแล้วเหลือเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่ดินขายทอดตลาดได้ ๔๐๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๕๐๐,๐๐๐ บาท

(๑) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้บุคคลภายนอก ๓๐๐,๐๐๐ บาท (๒) ชำระหนี้แก่ ข ๘๐,๐๐๐ บาท (๓) เหลือ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ไม่พอคืนทุนจนครบ =ขาดทุน แต่เฉลี่ยคืนทุนตามสัดส่วนหุ้น ก ได้ ๒๐,๐๐๐ บาท ข ได้ ๔๐,๐๐๐ บาท ค ได้ ๖๐,๐๐๐ บาท

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล



ห้างหุ้นส่วนสามัญจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ได้
ต่างจากห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด ซึ่งต้องจดทะเบียนเสียก่อน
จึงจะเกิดห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด

หัวข้อที่ ๑ ผลโดยทั่วไปของการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนสามัญ

หัวข้อที่ ๒ ผลโดยเฉพาะของการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนสามัญ

หัวข้อที่ ๑ ผลโดยทั่วไปของการจดทะเบียน

๑.๑ รายการจดทะเบียนข้อมูลทางธุรกิจกลายเป็นข้อมูลสาธารณะ

๑.๒ ห้ามหุ้นส่วนสามัญมีสถานะเป็นนิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ภายในขอบวัตถุประสงค์

๑.๑ รายการจดทะเบียนข้อมูลทางธุรกิจกลายเป็นข้อมูลสาธารณะ

“มาตรา ๑๐๖๔ อันห้างหุ้นส่วนสามัญนั้นจะจดทะเบียนก็ได้
การจดทะเบียนนั้น ท่านบังคับให้มีรายการดังนี้คือ

(๑) ชื่อห้างหุ้นส่วน

(๒) วัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วน

(๓) ที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่และสาขาทั้งปวง

(๔) ชื่อและที่สำนักกับทั้งอาชีพะของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน...

(๕) ชื่อหุ้นส่วนผู้จัดการ ในเมื่อได้แต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการ แต่

เพียงบางคน

(๖) ถ้ามีข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนผู้จัดการประการใดให้ลง

ไว้ด้วย

มาตรา ๑๐๒๐ วรรคหนึ่ง บุคคลทุกคน ... ชอบที่จะตรวจเอกสาร ซึ่งนายทะเบียนเก็บรักษาไว้ได้...หรือจะขอให้คัดสำเนาหรือเนื้อความใน เอกสาร...

มาตรา ๑๐๒๑ นายทะเบียนทุกคนจะต้องแต่งย่อรายการซึ่งได้ ลงทะเบียนส่งไปลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เป็นคราว ๆ ตามแบบซึ่งรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงจะได้กำหนดให้

มาตรา ๑๐๒๒ เมื่อได้พิมพ์โฆษณาดังนั้นแล้ว ท่านให้ถือว่าบรรดา เอกสารและข้อความซึ่งลงทะเบียนอันได้กล่าวถึงในย่อรายการนั้น เป็นอันรู้ แก่บุคคลทั้งปวงไม่เลือกกว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องด้วยห้างหุ้นส่วนหรือด้วย บริษัทนั้น หรือที่ไม่เกี่ยวข้อง

- นายทะเบียนมีหน้าที่ต้องย่อรายการจดทะเบียน ตามมาตรา ๑๐๒๑
รายการจดทะเบียน (เช่น ข้อจำกัดอำนาจ) ที่ถูกย่อและลงพิมพ์โฆษณาใน
ราชกิจจานุเบกษา สันนิษฐานได้ว่าทุกคนต้องรู้ ตามมาตรา ๑๐๒๒

ฎีกาที่ ๘๑๐๖/๒๕๖๐ การเป็นนิติบุคคลและอำนาจของผู้แทนนิติบุคคล
นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทต้องแต่งย่อรายการส่งไปลงพิมพ์โฆษณาใน
หนังสือราชกิจจานุเบกษา ถือเป็นอันรู้แก่บุคคลทั้งปวงตามมาตรา ๑๐๒๑
และมาตรา ๑๐๒๒...

- รายการจดทะเบียนทั้งที่ถูกย่อและไม่ได้ถูกย่อพิมพ์โฆษณาในราชกิจ
จานุเบกษา บุคคลทุกคนสามารถขอตรวจและคัดสำเนาได้ ตามมาตรา
๑๐๒๐ วรรคหนึ่ง

๑.๒ ห้างหุ้นส่วนสามัญมีสถานะเป็นนิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ภายใน ขอบวัตถุประสงค์

“มาตรา ๑๐๑๕ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตาม
บัญญัติแห่งลักษณะนี้แล้ว ท่านจัดว่าเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็น
หุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งรวมเข้ากันเป็นหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น”

“มาตรา ๖๖ นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่ง
ประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือ
วัตถุประสงค์ดังได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตรา
สารจัดตั้ง”

- ห้างเป็นนิติบุคคลแยกจากผู้เป็นหุ้นส่วน มีสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบ
ของตัวเอง อาจฟ้องหรือถูกฟ้องได้ การกระทำกิจการใดๆผูกพันห้าง
หุ้นส่วน ไม่ผูกพันหุ้นส่วนเป็นการส่วนตัว

หุ้นส่วนผู้จัดการ จัดการงานได้เฉพาะในขอบวัตถุประสงค์เท่านั้น

วัตถุประสงค์โดยตรง ตามที่ปรากฏในทะเบียนของห้าง เช่น เพื่อขาย
เสื้อผ้า มีการซื้อเสื้อผ้าหรือซื้อผ้ามาผลิตขาย

วัตถุประสงค์โดยปริยาย คือ เรื่องที่ได้กระทำหรือต้องกระทำเพื่อให้
สามารถบรรลุวัตถุประสงค์โดยตรง เช่น เช่าพื้นที่ เช่าตึกแถว กู้ยืมเงิน
ฟ้องคดี

หากทำกิจการที่อยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ มี ๓ ประเด็นให้พิจารณา

(๑) กิจการนั้นไม่ผูกพันห้าง ให้สัตยาบันหรือยอมรับกิจการนั้นไม่ได้ แม้เป็นประโยชน์แก่ห้าง เพราะนอกสิทธิและหน้าที่ของห้าง ถ้าห้างประสงค์ให้กิจการที่อยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ผูกพันตน ต้องแก้ไขขอบวัตถุประสงค์ก่อน ตามมาตรา ๑๐๓๒

*****เปรียบเทียบ กรณีกระทำในขอบวัตถุประสงค์ แต่กระทำไปโดยผู้ที่ไม่มีความอำนาจ** ห้างให้สัตยาบันได้ หลักตัวการตัวแทน

(มาตรา ๘๒๓ วรรคหนึ่ง ถ้าตัวแทนกระทำการอันใดอันหนึ่งโดยปราศจากอำนาจก็ดี หรือทำนอกทำเหนือขอบอำนาจก็ดี ท่านว่ายอมไม่ผูกพันตัวการเว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันแก่การนั้น)

(๒) ห้างไม่ต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก แต่หุ้นส่วนผู้จัดการ ที่ทำกิจการนอกขอบวัตถุประสงค์ ต้องรับผิดชอบตัว

มาตรา ๗๖ วรรคสอง ถ้าความเสียหายแก่บุคคลอื่นเกิดจากการกระทำที่ไม่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์หรืออำนาจหน้าที่ของนิติบุคคล บรรดาบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง (ผู้แทน ผู้มีอำนาจทำการแทน) ที่ได้เห็นชอบให้กระทำการนั้นหรือได้เป็นผู้กระทำการดังกล่าว ต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น

*****เปรียบเทียบ ห้างไม่จดทะเบียน** หุ้นส่วนทุกคนต้องรับผิดชอบไม่จำกัดในการใดที่หุ้นส่วนคนหนึ่งทำไปในทางธรรมดาการค้าของห้าง (ซึ่งอาจกว้างกว่าขอบวัตถุประสงค์ได้) ตามมาตรา ๑๐๕๐

ฎีกาที่ ๔๑/๒๕๐๙ วัตถุประสงค์ของห้างจำเลยที่จดทะเบียนคือ ประกอบการค้าสินค้าพื้นเมือง ส่งสินค้าเข้า ส่งสินค้าออก ค่าเครื่องอุปโภค บริโภค เป็นนายหน้าและตัวแทน ผู้จัดการของจำเลยทำสัญญาค้าประกัน หนี้ จึงเป็นการกระทำนอกวัตถุประสงค์ของจำเลย จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

(๓) หากบุคคลภายนอกไม่ทราบถึงขอบวัตถุประสงค์ของห้าง แล้วได้มีการส่งมอบทรัพย์สินหรือมีการปฏิบัติตามสัญญากันไปบ้างแล้ว บุคคลภายนอกจะได้รับการเยียวยาอย่างไร?

๑. ฟ้องขอเรียกคืนทรัพย์สิน “มาตรา ๑๓๓๖ ... เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอย... กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้”

๒. หลักสุจริต “มาตรา ๕ ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

เมื่อห้างรับเอาประโยชน์มาแล้ว จะปฏิเสธความรับผิดชอบได้ แต่ การที่ห้างต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ไม่ได้หมายความว่า สัญญานั้นเป็นอันผูกพันห้าง หรือถือว่าห้างได้ให้สัตยาบัน

ตัวอย่างที่ ๑

ห้างขายเสื้อผ้า มี ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ก ซื้อผ้าจาก ง และเช่าตึกแถวจาก จ สำหรับขายเสื้อผ้า สัญญาซื้อผ้าเป็นวัตถุประสงค์โดยตรง สัญญาเช่าตึกแถวเป็นวัตถุประสงค์โดยปริยาย อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ทั้งสองสัญญา กิจการทั้งสองดังกล่าว จึงผูกพันห้าง

ตัวอย่างที่ ๒

ข้อเท็จจริงเดิม แต่ ก ซื้อเครื่องหวาย จาก ฉ มาเพื่อวางขายในร้าน ข และ ค ไม่ยอมรับสัญญาซื้อเครื่องหวาย สัญญายอมไม่ผูกพันห่าง เพราะ อยู่นอกขอบวัตถุประสงค์ แต่ ฉ เรียกให้ ก รับผิดชอบเป็นการส่วน
ได้ ตามมาตรา ๗๖ วรรคสอง

ตัวอย่างที่ ๓

ถ้า ข และ ค เห็นดีด้วยกับสัญญาซื้อเครื่องหวายของ ก จาก ฉ ห่าง ก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้ (ไม่ว่าสัญญานั้นจะเป็นคุณหรือโทษ) เพราะ เป็นเรื่องการกระทำนอกขอบวัตถุประสงค์ ตามมาตรา ๖๖

ตัวอย่างที่ ๔

ถ้าหลังจาก ก ทำสัญญาซื้อเครื่องบินจาก ฉ แล้ว ฉ นำเครื่องบิน
มาส่งมอบ ห้างนำเครื่องบินออกขาย ต่อมา ฉ มาเรียกให้ห้าง
ชำระหนี้ ห้างไม่ชำระโดยอ้างว่าสัญญาซื้อเครื่องบินอยู่นอกขอบ
วัตถุประสงค์ ฉ ต้อง

(๑) ใช้สิทธิติดตามเรียกเครื่องบินคืนหรือเรียกราคาใช้แทน
จากห้างได้ ตามมาตรา ๑๓๓๖ เพราะสัญญาไม่มีผลผูกพัน หรือ

(๒) ใช้สิทธิเรียกให้ห้างชำระราคาค่าเครื่องบินโดยอาศัย
หลักสุจริตตามมาตรา ๕ เพราะห้างรับเอาประโยชน์จากสัญญาแล้ว
โดยการนำเครื่องบินไปขาย ไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบ

หัวข้อที่ ๒ ผลโดยเฉพาของการจดทะเบียน

- ๒.๑ หุ้่นส่วนถือเอาประโยชน์ในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อตนได้
- ๒.๒ ห้ามหุ้่นส่วนค้าขายแข่งกับห้าง
- ๒.๓ ความรับผิดชอบของหุ้่นส่วนซึ่งออกจากห้าง
- ๒.๔ ห้างเลิกกันเมื่อศาลมีคำสั่งให้ห้างล้มละลาย
- ๒.๕ สิทธิของเจ้าหนี้ของห้างต่อผู้เป็นหุ้่นส่วน
- ๒.๖ สิทธิของเจ้าหนี้ส่วนตัวของหุ้่นส่วนต่อห้าง
- ๒.๗ ข้อจำกัดอำนาจของหุ้่นส่วนผู้จัดการ
- ๒.๘ การลาออกจากหุ้่นส่วนผู้จัดการ

๒.๑ หุ้นส่วนถือเอาประโยชน์ในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อตนได้

“มาตรา ๑๐๖๕ ผู้เป็นหุ้นส่วนอาจถือเอาประโยชน์แก่บุคคลภายนอกในบรรดาสีทธิอันห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนนั้นได้มา แม้ในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตน”

เหตุผล บุคคลทั่วไปสามารถขอคัดข้อมูลทางธุรกิจดังกล่าวได้ สามารถทราบว่าใครเป็นหุ้นส่วน

**เปรียบเทียบกับกรณีห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ตามมาตรา ๑๐๔๙ (privity of contract) “ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้ไม่” ข้อมูลขององค์กรเป็นเพียงข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมิได้เปิดเผยต่อสาธารณะ

๒.๒ ห้ามหุ้นส่วนค้าขายแข่งกับห้าง

มาตรา ๑๐๖๖ ห้ามมิให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดในห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง อันมีสภาพเป็นอย่างเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนนั้น ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ตน หรือเพื่อประโยชน์ผู้อื่น หรือ **ไปเข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนอื่น** ซึ่งประกอบกิจการอันมีสภาพเป็นอย่างเดียวกัน และแข่งขันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนนั้น เว้นไว้แต่จะ**ได้รับคำยินยอม**ของผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นทั้งหมด

แต่ข้อห้ามเช่นว่ามานี้ ท่านว่าจะ**ไม่พึงใช้ได้** ถ้าหากผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายได้รู้อยู่แล้วในเวลาเมื่อลงทะเบียนห้างหุ้นส่วนนั้นว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งได้ทำกิจการหรือเข้าเป็นหุ้นส่วนอยู่ในห้างหุ้นส่วนอื่น อันมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน และในสัญญาเข้าหุ้นส่วนที่ทำไว้ต่อกันนั้นก็ไม่ได้บังคับให้ถอนตัวออก

มาตรา ๑๐๖๗ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดกระทำฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ
ในमतราก่อนนี้ไซ้ ท่านว่า ห้างหุ้นส่วนซึ่งจดทะเบียนนั้น ชอบที่จะ
เรียกเอาผลกำไรอันผู้นั้นหาได้ทั้งหมด หรือเรียกเอาค่าสินไหม
ทดแทนเพื่อความเสียหายซึ่งห้างหุ้นส่วนได้รับเพราะเหตุนั้น

แต่ทั้งนี้ท่านห้ามมิให้ฟ้องเรียกเมื่อพ้นเวลาปีหนึ่ง นับแต่วัน
ทำการฝ่าฝืน

อนึ่ง บทบัญญัติमतรานี้ ไม่ลบล้างสิทธิของผู้เป็นหุ้นส่วน
ทั้งหลายนอกนั้น ในอันจะเรียกให้เลิกห้างหุ้นส่วน”

- มาตรา ๑๐๖๖ และ ๑๐๖๗ หลักการเดียวกันกับมาตรา ๑๐๓๘ และ ๑๐๕๗ (๑) กรณีห้างไม่จดทะเบียน และสามารถนำมาตรา ๑๐๕๘ การกำจัดหุ้นส่วนมาใช้ด้วย (บรรยายในครั้งที่ ๓-๔)
- ค่าขายแข่งกับห้างหรือไม่ ให้ดูสภาพ เวลา และสถานที่
- ประเด็นที่น่าสนใจตามฎีกาที่ ๘๕๓๒/๒๕๕๙ (บรรยายในครั้งที่ ๓-๔)

ถ้าฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน แม้กิจการที่ค้าขายแข่งกับกิจการของห้างจะขาดทุน หรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนไม่เคยได้รับผลกำไรจากกิจการที่ค้าขายแข่งก็ตาม หุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนก็ยังคงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะไม่ใช่การฟ้องเรียกเอาผลกำไร

หุ้นส่วนอื่นร้องขอให้ศาลสั่งเลิกห้างได้ ตามมาตรา ๑๐๖๗ แต่จะ
บังคับให้หุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนหยุดประกอบกิจการที่ค้าขายแข่งไม่ได้เพราะอาจ
เป็นเหตุให้บุคคลภายนอกผู้สุจริตได้รับความเสียหาย

- มาตรา ๑๐๖๖ และ ๑๐๖๗ มีข้อแตกต่างจากมาตรา ๑๐๓๘ สาม
ประการ

(๑) ห้ามเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ(ไม่ว่าจะจดทะเบียน
หรือไม่) หรือหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนจำกัด ต่าง
จากมาตรา ๑๐๓๘ วรรคหนึ่ง ซึ่งมีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องห้ามเป็น
หุ้นส่วนทุกกรณีแม้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด

(๒) ข้อยกเว้นที่ค้าขายแข่งได้เพิ่มเติมเข้ามานอกจากหุ้นส่วนอื่น
ทั้งหมดยินยอม คือ

หุ้นส่วนอื่นทราบอยู่แล้วขณะจดทะเบียน และในสัญญาจัดตั้งห้าง

ไม่ได้กำหนดให้ถอนตัว

(๓) ผลกำไรหรือค่าสินไหมทดแทน ห้างเป็นผู้เรียกเอง

๒.๓ ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนซึ่งออกจากห้าง

“มาตรา ๑๐๖๘ ความรับผิดชอบของผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน อันเกี่ยวแก่หนี้ซึ่งห้างหุ้นส่วนได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนที่ตนออกจากหุ้นส่วนนั้น ย่อมมีจำกัดเพียงสองปี นับแต่เมื่อออกจากหุ้นส่วน”

กำหนดเวลาสองปี เป็นระยะเวลา มิใช่อายุความ
ในระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และหุ้นส่วนด้วยกัน
จึงสามารถตกลงเป็นอย่างอื่นได้ (เนติ'๖๕)

นับแต่วันที่จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ประกาศราชกิจจานุ
(เนติ'๖๕) หรือแสดงเจตนา
ถึงวันที่ใช้สิทธิเรียกร้อง เว้นแต่หนี้ระงับหรือขาดอายุความ

**เปรียบเทียบเกี่ยวกับกรณีห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ตาม
มาตรา ๑๐๕๑

“ผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนไปแล้วยังคงต้องรับผิดชอบ
หนี้ซึ่งห้างหุ้นส่วนได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนที่ตนได้ออกจากหุ้นส่วนไป”

๒.๔ ห้างเล็กกันเมื่อศาลมีคำสั่งให้ห้างล้มละลาย

- การเลิกกันของห้างเหมือนกรณีห้างไม่จดทะเบียน คือ หุ้่นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก / ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย / และมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

- ที่เพิ่มเติมคือ “มาตรา ๑๐๖๙ นอกจากในกรณีทั้งหลายที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๐๕๕ ท่านว่าห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนยอมเลิกกันเมื่อห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลาย” เป็นการเลิกกันโดยผลของกฎหมายมีผลทันที